

ČASŤ B - Strategická časť

Strategická časť obsahuje stratégiu rozvoja kraja pri zohľadnení jeho vnútorných špecifík a pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky s určením hlavných cieľov a priorít rozvoja kraja. Stratégia rozvoja PSK je definovaná víziou rozvoja do roku 2020, hlavnými strategickými cieľmi, špecifickými cieľmi a prioritnými oblasťami, ktoré prispievajú k vyváženému udržateľnému rozvoju kraja.

Vízia predstavuje opis ideálneho stavu kraja v cieľovom roku 2020. Je nástrojom na motiváciu a želanou predstavou obyvateľov kraja o ich budúcnosti.

Ciele, prostredníctvom ktorých sa dosiahne ideálny stav, definovaný víziou, sú vytvorené preklopením najdôležitejších slabých stránok identifikovaných v analýze PSK v predchádzajúcej časti dokumentu na ideálny cieľový stav.

PHSR ako rozvojový dokument VÚC je formulovaný v súlade s cieľmi a prioritami regionálnej politiky na národnej aj európskej úrovni a preto sú v ňom zakomponované vybrané priority a tematické ciele stratégie Európa 2020, ktoré je možné naplňať na území PSK s ohľadom na regionálne špecifiká rozvoja územia vyššieho územného celku PSK. Nový PHSR PSK 2014-2020 nadväzuje na predchádzajúci PHSR PSK 2008-2015, ktorý bol aktualizovaný v roku 2010 a sčasti prekrýva prvé dva roky pôsobnosti nového rozvojového dokumentu.

V súlade s programovacími dokumentmi širšej územnej pôsobnosti platnými pre SR a pre krajiny EÚ bolo pre územie PSK zadaných **8 tematických oblastí rozvoja**, ktoré sa budú prioritne realizovať na území PSK v období rokov 2015-2020 a bude sa prostredníctvom nich naplňať vízia rozvoja PSK:

- **Podnikanie a inovácie;**
- **cestovný ruch;**
- **technická infraštruktúra;**
- **vzdelávanie;**
- **sociálne služby a zdravotnícka starostlivosť;**
- **efektívne služby občanom pre kvalitnejší, aktívnejší a inkluzívny život;**
- **rozvoj kultúrneho a kreatívneho potenciálu regiónu;**
- **starostlivosť o životné prostredie.**

Prierezovými prioritami sú **podpora ekonomického rastu, podpora zamestnanosti a podpora inkluzívnej spoločnosti**, ktoré sa budú uplatňovať v hodnotiacich kritériách pre výber oprávnených aktivít, resp. projektov na napĺňanie jednotlivých opatrení a špecifických cieľov PHSR PSK.

1 VÍZIA ROZVOJA KRAJA

Konkurencieschopný región atraktívny pre zachované a zodpovedne spravované prírodné a kultúrne bohatstvo kraja s kvalitnou infraštruktúrou pre prácu, podnikanie a bývanie občanov, ktorí neodchádzajú z regiónu, ale aktívne hľadajú cesty sociálneho, kultúrneho a ekonomického zhodnocovania potenciálu svojho územia a podieľajú sa tak na skvalitňovaní životných podmienok všetkých obyvateľov kraja bez rozdielu príslušnosti k národnosti, vekovej alebo vzdelanostnej úrovne, zdravotného stavu či pohlavia.

2 STRATÉGIA ROZVOJA KRAJA

V súlade s programovacími dokumentmi širšej územnej pôsobnosti platnými pre SR a pre krajiny EÚ pri zahrnutí územných špecifik kraja sa bude vízia rozvoja PSK naplňať v 3 prioritných oblastiach – v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej. Pre každú oblasť je stanovený jeden hlavný strategický cieľ, ktorý sa bude dosahovať prostredníctvom viacerých špecifických cieľov, ktoré sú ďalej rozčlenené na konkrétnejšie opatrenia, pre ktoré budú rámcovo popísané oprávnené aktivity, resp. plánované projekty určené na implementáciu počas rokov 2015-2020.

Obrázok č. 16: Schematické znázornenie štruktúry stratégie programu rozvoja PSK:

Rozvojové stratégie pre jednotlivé prioritné oblasti PHSR PSK 2014-2020 v nadväznosti na programovacie dokumenty EÚ a SR na obdobie 2014-2020 popisujú nasledovné kapitoly.

2.1. STRATÉGIA ROZVOJA KRAJA – I. OBLASŤ HOSPODÁRSKA

Vízia:

Konkurencieschopná ekonomika regiónu založená na rozvoji cestovného ruchu, poľnohospodárstva, lesníctva, inováciách v priemysle a službách a spolupráci, využívajúca kvalitnú technickú infraštruktúru a ľudské zdroje z regiónu.

Zhrnutím navrhnutých najdôležitejších riešení budúceho rozvoja kraja PSK v oblasti hospodárstva bol definovaný nasledovný hlavný strategický cieľ:

Strategický cieľ I: Zvýšenie inovačného potenciálu a ekonomickej efektívnosti podnikania v kraji

- **Špecifický cieľ I.1: Podpora podnikania a inovácií**
 - Opatrenie I.1.1: Podpora podnikania a zamestnanosti (uľahčenie prístupu k finančným zdrojom)
 - Opatrenie I.1.2: Podpora výskumu a vývoja a zavádzania technologických inovácií
 - Opatrenie I.1.3: Rozvoj cestovného ruchu ako významného odvetvia ekonomiky kraja
 - Opatrenie I.1.4: Podpora podnikania na vidieku (vrátane investícií do lesného hospodárstva a poľnohospodárstva)

- **Špecifický cieľ I.2: Dobudovanie bezpečnej a kvalitnej technickej infraštruktúry územia**
 - Opatrenie I.2.1: Optimalizácia dopravnej infraštruktúry pre lepšiu obsluhu územia
 - Opatrenie I.2.2: Rozširovanie komunikačnej infraštruktúry a zvyšovanie bezpečnosti prenosu dát
 - Opatrenie I.2.3: Modernizácia a dobudovanie ostatnej technickej infraštruktúry vrátane energetiky z OZE

Zdôvodnenie:

Navrhnutá stratégia vyplýva zo zhodnotenia hospodárskej situácie v PSK a miery naplnenia cieľov definovaných v predchádzajúcom PHSR PSK 2008-2015 a je v súlade s Národnou stratégiou regionálneho rozvoja SR a tematickými cieľmi TC 1, TC2, TC3, TC6 a TC7 EŠIF pre obdobie 2014-2020 v zmysle Pozičného dokumentu Slovenskej republiky, ktorým sa zaviazala prispievať k stratégii Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. I. prioritná oblasť zastrešuje podporu podnikania a inovácií a s tým súvisiacu nevyhnutnú výstavbu a rekonštrukciu technickej infraštruktúry na území PSK.

Pre rozvoj podnikania je potrebné budovanie partnerských sietí (miestna a medzinárodná spolupráca), kvalitná dopravná infraštruktúra (cesty, železnice, letisko), komunikačná infraštruktúra (budovanie

komunikačných sietí a informačných terminálov), pripojenie na energetické zdroje a podnikateľské priestory budované v súlade so zámermi minimalizovať negatívne dopady na ŽP a znižovať záťaž aplikovaním efektívnych integrovaných riešení s aplikovaním ekologickejších technologických riešení so spoločnými viacúčelovými informačnými a prestupnými terminálmi. Každý investičný projekt bude pred jeho schválením na realizáciu podliehať v súlade s platnou legislatívou zákona o posudzovaní vplyvu na životné prostredie, prípadne podľa miesta realizácie bude zohľadňovať legislatívne usmernenia o využívaní pôdneho fondu, o ochrane vôd, resp. o ochrane krajiny a zachovaní rozmanitosti druhov rastlín a živočíchov, či špeciálny režim, týkajúci sa územia pod vojenskou správou.

Východiskami pre stanovenie prioritných cieľov regionálneho rozvoja na celonárodnej úrovni je Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR, Stratégia rozvoja cestovného ruchu do r.2020, Marketingová stratégia SACR na roky 2014 – 2020, Stratégia informatizácie spoločnosti v podmienkach SR a Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020, Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020, Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike a Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020.

V oblasti sektora energetiky navrhnuté ciele vychádzajú zo Stratégie energetickej bezpečnosti SR a zo záväzkov primátorov a starostov PSK, ktorí podpísali Dohodu o partnerstve pre Dohovor primátorov a starostov v Prešovskom kraji a spoločne sa zaviazali zlepšiť kvalitu života svojich obyvateľov prispením k cieľom „3x20“ v oblasti energetiky a ochrany klímy Európskeho spoločenstva. V decembri roku 2008 po prijatí klimaticko-energetického balíčka prijala Európska komisia rozhodnutie priamo zapojiť miestnych a regionálnych činiteľov do plnenia cieľov EÚ a v spolupráci s EIB vytvorila nástroj pomoci na dosahovanie plánovaných cieľov 3x20. Prostredníctvom opatrení smerujúcich k zvýšeniu energetickej účinnosti a investícií do obnoviteľných zdrojov energie sa signatári Dohovoru primátorov a starostov zaväzujú znížiť emisie CO₂ na svojom území o minimálne 20 % do roku 2020. Takéto trvalo udržateľné energetické plánovanie prináša tiež rozvoj miestneho hospodárstva, vytváranie pracovných miest, zvýšenie energetickej bezpečnosti, zlepšenie kvality života, zlepšenia v poskytovaní verejných služieb.

2.2. STRATÉGIA ROZVOJA KRAJA – II. OBLASŤ SOCIÁLNA

Vízia:

*Kvalitnejšie ľudské zdroje aktívne sa podieľajúce na udržateľnom rozvoji územia,
rozvoji kultúrneho potenciálu a inkluzívnej občianskej spoločnosti*

Strategický cieľ II: Skvalitnenie životných podmienok obyvateľov v kraji a rozvoj inkluzívnej občianskej spoločnosti

- **Špecifický cieľ II.1: Modernizácia vzdelávania s dôrazom na kvalitu života**
 - Opatrenie II.1.1: Podpora dobudovania chýbajúcich zariadení pred primárneho vzdelávania
 - Opatrenie II.1.2: Skvalitnenie vzdelávania na základných školách a stredných školách a jeho priblíženie potrebám trhu práce
 - Opatrenie II.1.3: Podpora nových foriem celoživotného vzdelávania a uznávania kompetencií s dôrazom na ohrozené skupiny
 - Opatrenie II.1.4: Podpora ďalšieho vzdelávania dospelých pre meniace sa potreby trhu práce

- **Špecifický cieľ II.2: Budovanie a rozvoj centier zdravotníckych, sociálnych a komunitných služieb pre inkluzívnu občiansku spoločnosť**
 - Opatrenie II.2.1: Zvyšovanie dostupnosti rozvoja sociálnych služieb odkázaným osobám úrovni
 - Opatrenie II.2.2: Podpora prevencie ochrany zdravia a skvalitnenie poskytovania zdravotníckej starostlivosti
 - Opatrenie II.2.3: Podpora aktivizácie občanov v oblasti zvyšovania kvality života, obnovy pracovných návykov, rozvoja kultúrneho bohatstva, sociálnej inklúzie
 - Opatrenie II.2.4: Zlepšenie existujúcich pracovných podmienok a podpora tvorby nových pracovných miest pre budovanie inkluzívneho trhu práce

- **Špecifický cieľ II.3: Udržateľný rozvoj územia s dôrazom na podporu kultúrneho potenciálu**
 - Opatrenie II.3.1: Podpora strategického plánovania rozvoja a sektorovej spolupráce
 - Opatrenie II.3.2: Ochrana a podpora šírenia kultúrneho dedičstva a regionálnej kultúrnej identity
 - Opatrenie II.3.3: Podpora zabezpečenia bezpečnosti obyvateľov a bývania

Zdôvodnenie:

Východiskom pre navrhnutú stratégiu rozvoja PSK v sociálnej oblasti sú strategické dokumenty:

Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020

Hlavným cieľom stratégie je, okrem dosiahnutia 72%-nej zamestnanosti, aj **zlepšenie životných podmienok pracujúcich ľudí**. Okrem toho by mala prispieť k účelnejšiemu využívaniu finančných zdrojov určených na podporu zamestnanosti.

Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2013 - 2030

"Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2013 – 2030 uvádza **duševné zdravie medzi svojimi prioritami** a zdôrazňuje na jednej strane **potrebu komunitných intervenčných programov**, zároveň hovorí aj o potrebe výskumov zameraných na vzájomné prepojenie medzi problémami duševného zdravia a sociálnym vylúčením. Duševné poruchy sa môžu vyskytovať aj pri iných druhoch ZP (duálne diagnózy), sú prierezové. "

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 - 2020

Národnými prioritami rozvoja na roky 2015 – 2020 sú:

- zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb v súlade s potrebami komunity,
- podporiť prechod prijímateľov sociálnych služieb z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť,
- podporiť rozvoj sociálnych služieb dostupných pre osoby zotrvávajúce v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- zvyšovať kvalitu poskytovaných sociálnych služieb.

Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020

Stratégia reaguje na potrebu riešiť výzvy spojené so sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít i na úrovni Európskej únie a plánuje ich dosiahnuť vyváženým príspevom k nasledovným cieľom:

- zlepšenie sociálno-ekonomického postavenia rozšírením reálnych možností zamestnanosti na trhu práce;
- rozvíjanie ľudského kapitálu prostredníctvom lepšieho vzdelávania a zdravotnej starostlivosti;
- posilnenie sociálneho kapitálu a rozvoja komunity prostredníctvom vyšších kompetencií a posilnenia participácie rómskej populácie na spoločenských a občianskych aktivitách.

Na identifikáciu početnej skupiny obyvateľov, Príslušníci rómskeho etnika musia často čeliť viacnásobnému vylúčeniu zo spoločnosti z dôvodu segregovaného spôsobu bývania na okraji sídelných štruktúr, nedostatočnej úrovne vzdelania, nezamestnanosti a života na hranici chudoby. Pre identifikáciu početnosti a kvality a spôsobu bývania bolo na území celého Slovenska urobené zisťovanie, ktoré výsledky sú spracované v Atlase marginalizovaných rómskych komunít 2013. V dôsledku tohto zistenia bolo určené, že v PSK ako aj ďalších 2 krajoch je nevyhnutné budovanie kapacít sociálnych služieb krízovej intervencie zameraných práve na tieto cieľové skupiny a lokality.

Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014-2020

Mladí ľudia vo veku do 30 rokov patria k najzraniteľnejším skupinám v spoločnosti a zároveň sú cenným zdrojom jej rozvoja. Stratégia definuje ciele s ohľadom na potreby mládeže v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, tvorivosti a podnikavosti, ich participácie, zdravia a zdravého životného štýlu, sociálneho začleňovania a dobrovoľníctva. Uplatňovanie tejto stratégie znamená zahrnúť do Programu rozvoja kraja aktivity zamerané na rast osobností mladých ľudí, ich prípravu na prácu, využitie tvorivého potenciálu mladých v praxi a v aktivizácii mladých v spoločnosti.

Pre uplatnenie Stratégie pre mládež v Programe rozvoja kraja je potrebné použiť medzirezortný prístup a aktivity na podporu podnikavosti, zamestnanosti a tvorivosti mladých a zvýšenie participácie realizovať prostredníctvom opatrení v I. prioritnej oblasti PHSR PSK.

Modernizáciu vzdelávania, efektívnejšie prepájanie formálneho a neformálneho vzdelávania, presadzovanie nových foriem vzdelávania, systematický rozvoj kariérneho poradenstva pre mladých, zavádzanie prvkov duálneho vzdelávania ako opatrenia na lepšie prepájanie odborného vzdelávania a praxe a podporu aktivizácie mladých, dobrovoľníctvo, participáciu mladých realizovať v opatreniach II. prioritnej oblasti PHSR PSK. V Prešovskom kraji sa aktivity zamerané na mládež budú orientovať na prioritné oblasti navrhované v pripravovanej regionálnej Stratégii PSK pre mládež na roky 2015-2020 uvedené nižšie.

Navrhované prioritné oblasti Stratégie PSK pre mládež na roky 2015-2020:

- Zamestnanosť a vzdelávanie
- Tvorivosť a podnikavosť
- Dobrovoľníctvo
- Zdravie
- Kvalita života a sociálne začlenenie
- Hodnoty a vzťahy
- Participácia
- Mládež a svet
- Práca s mládežou

Dokument: Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky

Dokument: Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky

„Regenerácia a revitalizácia kultúrneho dedičstva, hľadanie nového využitia opustených objektov, budovanie komunitných informačných a kultúrnych centier a podpora oživenia a rastu sociálneho kapitálu sídiel je jedným z možných spôsobov oživenia ekonomicky a sociálne slabých oblastí. Tieto javy so sebou prinášajú zvyšovanie sebadôvery, nachádzanie vlastnej identity, vytváranie prostredia domova a zodpovedného, proaktívneho správania sa v prostredí.“

Dokument: Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014-2020

Kultúra je zušľachťujúcou energiou, utvára identitu a charakter spoločnosti dovnútra i navonok. Tvorí hodnoty, vďaka ktorým je život hodný žitia a ktorým ľudia prejavujú svoju kreativitu – tvorivosť a spoluplytvávajú inovačnú kapacitu ďalšieho rozvoja.

Pre Prešovský kraj v rámci Stratégie rozvoja kultúry SR je z hľadiska špecifického zamerania na rozvoj cestovného ruchu dôležitá:

- prioritná oblasť 2 – zachovanie a sprístupnenie kultúrneho dedičstva,
- prioritná oblasť 5 – funkčný model využitia kreativity a kultúry v hospodárskom rozvoji Slovenska a
- prioritná oblasť 7 - kultúra ako spolutvorca obrazu štátu v zahraničí.

V rámci týchto prioritných oblastí má PSK perspektívu zviditeľniť, obnoviť a spropagovať tradície a kultúru jednotlivých regiónov PSK, ktoré v kombinácii s kultúrnym, historickým a prírodným bohatstvom tohto územia vytvárajú potenciál pre ekonomický rozvoj regiónu a zvýšenie kvality života.

II. prioritná oblasť rozvoja PSK je zameraná na vytváranie podmienok rastu kvality ľudského potenciálu kraja, vytváranie strategických rozvojových plánov územia PSK pre zabezpečenie udržateľného rozvoja sídiel, budovanie kvalitných verejných služieb, zvýšenie pracovnej a verejnoprospešnej komunitnej aktivity obyvateľstva, vytváranie pracovných príležitostí pre skvalitnenie života komunit, rozširovania a skvalitňovanie siete vzdelávania, starostlivosti o maloletých, zdravotne postihnutých odkázaných na pomoc iných pre zabezpečenie plno hodnotnejšieho života. Táto oblasť je zameraná na skvalitňovanie podmienok na vzdelávanie, prispôsobenie ponuky sociálnych služieb potrebám meniacej sa vekovej štruktúry obyvateľstva, zvýšenie sociálnej inklúzie aktivizáciou obyvateľstva, ktorá pomáha rozvíjať individuálne aj spoločenské potreby osôb žijúcich v PSK, ktorými sa vytvoria podmienky pre ďalší rozvoj spoločnosti a v rámci nej aj pre rozvoj jednotlivých komunit žijúcich na území PSK členených podľa

spoločných pracovných alebo voľnočasových záujmov, podľa pôvodu, spoločnej kultúry, či podľa problému, ktorého riešením sa odstráni bariéra pre skvalitnenie života obyvateľov na území PSK.

2.3. STRATÉGIA ROZVOJA KRAJA – III. OBLASŤ ENVIRONMENTÁLNA

Vízia:

Zachovalé bohaté prírodné dedičstvo a rozumne využívané prírodné zdroje prispievajú k udržateľnému rastu kvality života v regióne

Strategický cieľ III: Ochrana ŽP a zdravia človeka a efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov pre zabezpečenie udržateľného rozvoja územia

- **Špecifický cieľ III.1: Starostlivosť o životné prostredie a znižovanie záťaží:**
 - Opatrenie III.1.1: Ochrana rozmanitosti fauny a flóry a chránených prírodných a historických území (pre zachovanie a zveľadenie prírodného bohatstva pre budúce generácie)
 - Opatrenie III.1.2: Riadenie rizík spôsobených zmenou klímy a revitalizácia urbanizovaných oblastí s pozitívnym dopadom na kvalitu ŽP a zdravie obyvateľov (znižovanie hlučnosti, prašnosti, energetickej náročnosti, znečistenia pôdy a vody, zosuvov pôdy)
 - Opatrenie III.1.3: Skvalitnenie a dobudovanie siete zásobovania pitnou vodou a odvodu odpadovej vody s minimalizáciou negatívnych dopadov na životné prostredie
 - Opatrenie III.1.4: Zvýšenie miery separovania a zhodnocovania odpadov
 - Opatrenie III.1.5: Podpora zavádzania efektívnych a ekologických modulových systémov prepravy osôb

Zdôvodnenie:

Navrhnutá stratégia vyplýva zo zhodnotenia stavu PSK v environmentálnej oblasti a naplnenia cieľov definovaných v predchádzajúcom PHSR PSK 2008-2015 a je v súlade s tematickými cieľmi TC5 a TC6 EŠIF pre obdobie 2014-2020 v zmysle Pozičného dokumentu Slovenskej republiky.

Východiskom pre navrhnutú stratégiu v environmentálnej oblasti je Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky, Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, Koncepcia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky, Plán manažmentu povodňového

rizika v čiastkových povodiach SR, , Zákon o vodách , Zákon o odpadoch, Zákon o ochrane prírody a krajiny, nariadenia vlády SR o územnej ochrane vyhlásených národných parkov.

V rámci trvalo udržateľného rozvoja sa v strategickom prístupe vodohospodárskej politiky SR uplatňuje integrovaný prístup k ochrane a využitiu vodných zdrojov, komplexné riešenie ekologických a vodohospodárskych záujmov pri zabezpečení vzájomnej rovnováhy, realizáciu vodohospodárskych služieb v rámci plánovaného integrovaného hospodárenia s vodou v hydrologickom povodí z hľadiska záujmu ochrany vodných zdrojov, prírodného prostredia a požiadaviek rozvoja spoločnosti (verejného záujmu). Z koncepčných zámerov vodohospodárskej politiky SR a ustanovení vodného zákona jednoznačne vyplýva, že v rámci rozvoja verejných kanalizácií je potrebné predovšetkým eliminovať negatívny vplyv znečistenia na kvalitu vodných zdrojov a zdravie ľudí, ktorý je dôsledkom vypúšťania nečistených alebo nedostatočne čistených splaškových a komunálnych odpadových vôd ako aj odľahčenia a odvádzania vôd z povrchového odtoku v čase dažďových udalostí. Pre obdobie 2015-2020 budú hlavnými úlohami jednotlivé etapy dobudovania siete kanalizácie pre sídla nad 2000 obyvateľov a priebežné dobudovanie pripojenia producentov odpadovej vody na verejnú kanalizáciu v obciach do 2000 obyvateľov v závislosti od finančných možností obcí.

3 DEFINOVANIE PODMIENOK TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA

Trvalo udržateľný rozvoj (TUR) v Slovenskej republike právne vymedzuje § 6 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí. Podľa neho ide o taký "rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov." Program rozvoja PSK sa realizuje v súlade s TUR a preto sa pri schvaľovaní aktivít a projektov zameraných na napĺňanie PHSR PSK bude posudzovať dodržiavanie nasledovných princípov a kritérií TUR:

1. Princíp podpory rozvoja ľudských zdrojov

Kritériá:

- zabezpečenie ochrany zdravia ľudí,
- zabezpečenie optimálneho rozvoja ľudských zdrojov (vo všetkých životu prospešných oblastiach);

2. Ekologický princíp

Kritériá:

- zachovanie a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémov,
- optimalizácia priestorového usporiadania a funkčného využívania krajiny a zabezpečenie jej územného systému ekologickej stability,
- zachovanie a podpora život zabezpečujúcich systémov,
- zachovanie vysokej kvality zložiek životného prostredia – minimalizácia negatívnych vplyvov na životné prostredie,

-
- minimalizácia využívania neobnoviteľných zdrojov a prednostné využívanie obnoviteľných zdrojov, avšak v medziach ich reprodukčných schopností;

3. Princíp auto regulačného a seba podporného vývoja

Kritériá:

- odhaľovanie a využívanie prírodných a antropicky simulovaných auto regulačných a seba podporných prírodných mechanizmov,
- podpora uzavretých cyklov výroby a spotreby;

4. Efektívnostný princíp

Kritériá:

- zachovanie optimálnych látkovo-energetických cyklov,
- minimalizácia surovinových a energetických vstupov,
- redukcia množstva výstupov a minimalizácia strát,
- zavádzanie a podpora nástrojov environmentálnej ekonomiky;

5. Princíp rozumnej dostatočnosti

Kritériá:

- rozumné a šetrné využívanie zdrojov a ich ochrana,
- podpora vhodných foriem samozásobovania;

6. Princíp preventívnej opatrnosti a predvídavosti

Kritériá:

- uprednostňovanie preventívnych opatrení pred odstraňovaním nežiadúcich následkov činností,
- rešpektovanie možných rizík (vrátane neoverených);

7. Princíp rešpektovania potrieb a práv budúcich generácií

Kritériá:

- zachovanie možností využívania existujúcich zdrojov aj pre budúce generácie,
- zachovanie rovnakých práv budúcich generácií;

8. Princíp vnútro generačnej, medzigeneračnej a globálnej rovnosti práv obyvateľov Zeme

Kritériá:

- zabezpečenie ľudských práv vo všetkých smeroch a systémoch,
- zabezpečenie národnostnej, rasovej a inej rovnosti,
- zabezpečenie práv ostatných živých bytostí;

9. Princíp kultúrnej a spoločenskej integrity

Kritériá:

-
- preferovanie rozvoja na báze vnútorného rozvojového potenciálu namiesto mechanicky importovaného rozvoja,
 - zachovanie a obnova pozitívnych hodnôt krajiny, sociálnej a kultúrnej identity,
 - podpora miestneho koloritu, ľudovej kultúry a duchovnej atmosféry,
 - oživenie tradičných aktivít s citlivým využitím moderných technológií,
 - podpora spontánnych foriem pomoci, resp. svojpomoci;

10. Princíp nenásilia

Kritériá:

- uplatňovanie mierových a konsenzuálnych metód riadenia,
- nepoužívanie akýchkoľvek foriem násilia;

11. Princíp emancipácie a participácie

Kritériá:

- presadzovanie primeranej miery decentralizácie a uplatňovania príslušníkov daného spoločenstva,
- tvorba pracovných príležitostí a umožnenie prístupu k verejným statkom a službám,
- účasť obyvateľov obcí na rozhodovaní a posilnenie verejnej kontroly;

12. Princíp solidarity

Kritériá:

- uplatňovanie tolerancie a porozumenia,
- podpora vzájomnej pomoci a spoluzodpovednosti;

13. Princíp subsidiarity

Kritériá:

- prenášanie kompetencií na najnižšiu možnú hierarchickú úroveň ich realizácie a približovanie ich výkonu k občanovi,

14. Princíp prijateľných chýb

Kritériá:

- uprednostňovanie prístupov umožňujúcich návrat k východiskovému stavu - minimalizácia nevratných zmien s ťažko predvídateľnými dôsledkami,
- bezodkladné zverejňovanie chýb a omylov, ako aj ich bezprostredné odstraňovanie, resp. zmierňovanie;

15. Princíp optimalizácie

Kritériá:

- cielené riadenie a zosúladovanie všetkých činností so smerom k rovnováhe, odstraňovanie nežiadúcich následkov, zdrojov nestability a rizík,

- hľadanie a podpora verejnoprospešných činností s viacsmerými kladnými vplyvmi;

16. Princíp sociálne, eticky a environmentálne priaznivého hospodárenia, rozhodovania, riadenia a správania

Kritériá:

- uplatňovanie všetkých vyššie uvedených 15 princípov v synergickom pôsobení politických, právnych, ekonomických, organizačných, výchovno-vzdelávacích a iných nástrojov pri podpore hodnotových orientácií, tvorbe kultúry a určovaní hodnôt, ako aj a pri vzniku, činnosti a budovaní príslušných inštitúcií.

Kľúčom k zabezpečeniu TUR je racionálne hospodárenie s prírodnými, kultúrnymi a ekonomickými zdrojmi a ľudským potenciálom na miestnej úrovni. Integrovaný prístup k ochrane a vhodnému využívaniu kultúrneho dedičstva a prírodného dedičstva, ako aj zachovalých častí kultúrnej krajiny, by sa mal stať samozrejmosťou pri zabezpečovaní TUR v PSK.

Obrázok č. 17: Schematické znázornenie prepojenia vízie PHSR s čiastkovými víziami prioritných oblastí:

Vízia rozvoja kraja:		
<p><i>Konkurencieschopný región atraktívny pre zachované a zodpovedne spravované prírodné a kultúrne bohatstvo kraja s kvalitnou infraštruktúrou pre prácu, podnikanie a bývanie občanov, ktorí neodchádzajú z regiónu, ale aktívne hľadajú cesty sociálneho, kultúrneho a ekonomického zhodnocovania potenciálu svojho územia a podieľajú sa tak na skvalitňovaní životných podmienok všetkých obyvateľov kraja bez rozdielu príslušnosti k národnosti, vekovej alebo vzdelanostnej úrovne, zdravotného stavu či pohlavia.</i></p>		
Vízia pre hospodársku oblasť:	Vízia pre sociálnu oblasť:	Vízia pre environmentálnu oblasť:
<p><i>Konkurencieschopná ekonomika regiónu založená na rozvoji cestovného ruchu, poľnohospodárstva, lesníctva, inováciách v priemysle a službách a spolupráci, s kvalitnou technickou infraštruktúrou</i></p>	<p><i>Kvalitnejšie ľudské zdroje aktívne sa podieľajúce na udržateľnom rozvoji územia, rozvoji kultúrneho potenciálu a inkluzívnej občianskej spoločnosti</i></p>	<p><i>Zachovalé bohaté prírodné dedičstvo a rozumne využívané prírodné zdroje prispievajúce k udržateľnému rastu kvality života v regióne</i></p>

Obrázok č.18: Schematické znázornenie hierarchie cieľov a opatrení stratégie rozvoja PSK:

(v členení podľa prioritných oblastí od najvyššej úrovne strategických cieľov cez špecifické ciele k jednotlivým opatreniam)

Prioritná oblasť HOSPODÁRSKA		Prioritná oblasť SOCIÁLNA			Prioritná oblasť ENVIRONMENTÁLNA
Strategický cieľ I. Zvýšenie inovačného potenciálu a ekonomickej efektívnosti podnikania v kraji		Strategický cieľ II. Skvalitnenie životných podmienok obyvateľov v kraji a rozvoj inkluzívnej občianskej spoločnosti			Strategický cieľ III. Ochrana životného prostredia a zdravia človeka a efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov pre zabezpečenie udržateľného rozvoja územia
Špecifický cieľ ŠC I.1 Podpora podnikania a inovácií	ŠC I.2 Dobudovanie bezpečnej a kvalitnej technickej infraštruktúry územia	ŠC II.1 Modernizácia vzdelávania s dôrazom na kvalitu života	ŠC II.2 Budovanie a rozvoj centier zdravotníckych, sociálnych a komunitných služieb pre inkluzívnu občiansku spoločnosť	ŠC II.3 Udržateľný rozvoj územia s dôrazom na podporu kultúrneho potenciálu	ŠC III.1 Starostlivosť o životné prostredie a znižovanie záťaží
Opatrenie I.1.1 Podpora podnikania a zamestnanosti (uľahčenie prístupu k finančným zdrojom)	I.2.1 Optimalizácia dopravnej infraštruktúry pre lepšiu obslužnosť územia	II.1.1 Podpora dobudovania chýbajúcich zariadení pred primárneho vzdelávania	II.2.1 Zvyšovanie dostupnosti sociálnych služieb odkázaným osobám	II.3.1 Podpora strategického plánovania rozvoja a sektorovej spolupráce	III.1.1 Ochrana rozmanitosti fauny, flóry a chránených prírodných a historických území
I.1.2 Podpora výskumu, vývoja a zavádzania technologických inovácií	I.2.2 Rozširovanie komunikačnej infraštruktúry a zvyšovanie bezpečnosti prenosu dát	II.1.2 Skvalitnenie vzdelávania na základných školách a stredných školách a jeho priblíženie potrebám trhu práce	II.2.2 Podpora prevencie ochrany zdravia a skvalitnenie poskytovania zdravotníckej starostlivosti	II.3.2 Ochrana a podpora šírenia kultúrneho dedičstva a regionálnej kultúrnej identity	III.1.2 Riadenie rizík spôsobených zmenou klímy a revitalizácia urbanizovaných oblastí s pozitívnym dopadom na kvalitu ŽP a zdravie obyvateľov
I.1.3 Rozvoj cestovného ruchu ako významného sektora ekonomiky kraja	I.2.3 Modernizácia a dobudovanie ostatnej technickej infraštruktúry vrátane energetiky z OZE	II.1.3 Podpora nových foriem celoživotného vzdelávania a uznávania kompetencií s dôrazom na ohrozené skupiny	II.2.3 Podpora aktivizácie občanov v oblasti zvyšovania kvality života, obnovy pracovných návykov, rozvoja kultúrneho bohatstva, sociálnej inklúzie	II.3.3 Podpora zabezpečenia bezpečnosti obyvateľov a bývania	III.1.3 Skvalitnenie a dobudovanie siete zásobovania pitnou vodou a odvodov odpadovej vody s minimalizáciou negatívnych dopadov na životné prostredie
I.1.4 Podpora podnikania na vidieku		II.1.4 Podpora ďalšieho vzdelávania dospelých pre meniace sa potreby trhu práce	II.2.4 Zlepšenie existujúcich pracovných podmienok a podpora tvorby nových pracovných miest pre budovanie inkluzívneho trhu práce		III.1.4 Zvýšenie miery separovania a zhodnocovania odpadov III.1.5 Podpora zavádzania efektívnych a ekologických modulových systémov prepravy osôb